

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz (przewodniczący)

SSN Barbara Skoczowska

SSN Piotr Mirek (sprawozdawca)

Protokolant Danuta Bratkrajc

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Andrzeja Pogorzelskiego
w sprawie **M. T.**

w przedmiocie zatarcia skazania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 26 września 2018 r.,

kasacji, wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na niekorzyść skazanego

od postanowienia Sądu Okręgowego w G.

z dnia 27 lipca 2017 r., sygn. akt VI Kzw [...]

zmieniającego postanowienie Sądu Rejonowego w T.

z dnia 5 lipca 2017 r., sygn. akt II Ko [...]

1. oddala kasację;

**2. wydatkami związanymi z rozpoznaniem kasacji obciąża
Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w T., wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. akt II K [...],
uznał M. T. za winnego popełnienia przestępstwa z art. 209 § 1 k.k., polegającego
na tym, że w okresie od miesiąca września 2010 r. do miesiąca listopada 2010 r.,
w M., uporczywie uchylał się od łożenia na utrzymanie małoletnich synów F. G.
i D. T., przez co naraził ich na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb

życiowych, za które wymierzył mu karę roku pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz art. 70 § 1 k.k. warunkowo zawiesił oskarżonemu wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności na okres próby 3 lat, a na podstawie art. 72 § 1 pkt 3 k.k. zobowiązał go do bieżącej alimentacji na rzecz małoletnich synów.

Postanowieniem z dnia 10 stycznia 2013 r., sygn. akt II Ko [...], Sąd Rejonowy w T. – na podstawie art. 75 § 2 k.k. – zarządził M. T. wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności.

Postanowieniem z dnia 5 lipca 2017 r., sygn. akt II Ko [...], Sąd Rejonowy w T. stwierdził, że na podstawie art. 4 § 4 k.k. nastąpiło zatarcie z mocy prawa skazania M. T. wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. akt II K [...].

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone na niekorzyść skazanego przez prokuratora, który powołując się na obrazę przepisu art. 4 § 4 k.k., wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem z dnia 27 lipca 2017 r., sygn. VI Kzw [...], Sąd Okręgowy w G., po rozpoznaniu wniesionego środka odwoławczego, zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że umorzył postępowanie wykonawcze prowadzone wobec M. T., a w pozostałej części utrzymał je w mocy.

Od powyższego postanowienia kasację na niekorzyść M. T. wywiódł Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny zarzucając rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa – art. 4 § 4 k.k. i art. 15 § 1 k.k.w., polegające na błędnym przyjęciu, że w wyniku nowelizacji art. 209 k.k., dokonanej na mocy ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 952) doszło do depenalizacji zachowań polegających na uchylaniu się od obowiązku alimentacyjnego, w których opisie, jako źródło obowiązku alimentacyjnego wskazano jedynie ustawę, co doprowadziło do niezasadnego uznania, że prawomocne skazanie M. T. wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. akt II K [...], za czyn z art. 209 § 1 k.k. uległo zatarcu z mocy prawa i w konsekwencji do niesłusznego umorzenia wobec skazanego

postępowania wykonawczego w tej sprawie.

W konkluzji kasacji Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego, mimo słuszności postawionego w niej zarzutu oraz argumentacji przedstawionej na jego poparcie, nie mogła wywołać oczekiwanego przez skarżącego skutku i doprowadzić do uchylenia zaskarżonego postanowienia oraz zmienionego nim postanowienia Sądu Rejonowego w R..

Ma rację Minister Sprawiedliwości – Prokurator Generalny, że sądy obu instancji błędnie przyjęły, iż brak wskazania w opisie czynu przypisanego M. T., że uchylał się on od wykonania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową sprawiał, że po wejściu w życie ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 952), doszło do dekompletacji znamion przypisanego skazanemu przestępstwa z art. 209 k.k.

Sąd Rejonowy w T., decydując się na wydanie orzeczenia opartego na dyspozycji art. 4 § 4 k.k., słusznie uznał, że aktualnie – po nowelizacji przepisu art. 209 k.k. dokonanej ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – do znamion przestępstwa niealimentacji należy uchylenie się od takiego obowiązku alimentacyjnego, który co do wysokości został określony w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo w innej umowie. Ustawodawca modyfikując zakres kryminalizacji przestępstwa niealimentacji – z jednej strony zrezygnował w typie podstawowym ze skutku w postaci narażenia osoby uprawnionej na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, z drugiej natomiast – wprowadził wymóg, aby w każdym wypadku (a więc również wtedy, gdy źródłem obowiązku jest ustawa) obowiązek alimentacyjny był określony co do wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie czy umowie oraz doprecyzował, rezygnując ze znamienia uporczywości, iż łączna wysokość powstałych wskutek

uchylania się zaległości stanowić ma równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosić będzie co najmniej 3 miesiące.

W realiach niniejszej sprawy nieuprawnionym uproszczeniem było jednak zredukowanie problemu depenalizacji zachowania przypisanego skazanemu do poziomu zgodności zamieszczonego w wyroku opisu jego przestępstwa z treścią znowelizowanego przepisu art. 209 § 1 k.k. Doprowadziło to Sąd Rejonowy do błędnego wniosku, że skazanemu nie przypisano czynu polegającego uchylaniu się od wykonania zobowiązania alimentacyjnego określonego co do wysokości w orzeczeniu sądowym, ugodzie zawartej przed sądem albo innym organem albo w innej umowie.

Stosowanie przepisu art. 4 § 4 k.k. nie może ograniczać do analizy ustalonego w wyroku opisu czynu zabronionego, który – co oczywiste – powinien odpowiadać przepisowi karnemu sprzed jego zmiany, ale wymaga ustalenia czy czyn objęty prawomocnym wyrokiem – rozumiany jako zdarzenie historyczne jest nadal czynem zabronionym pod groźbą kary w nowej ustawie. Bez znaczenia pozostaje więc to, że opis czynu przypisanego skazanemu nie odpowiada znamionom typu czynu zabronionego określonym w nowej ustawie, jeżeli dotyczy jego zachowania, które w całości realizuje znamiona czynu zabronionego pod groźbą kary określonego zarówno w starej, jak i nowej ustawie.

Podzielając w całości stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy postanowieniu z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt I KZP 10/17 (OSNKW 2018, z.3, poz. 24), zauważyć trzeba, że dokonana na mocy ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów nowelizacja przepisu art. 209 k.k. spowodowała depenalizację jedynie takich zachowań sprawców zobowiązanych na podstawie ustawy do łożenia na utrzymanie osoby najbliższej, wobec których obowiązek alimentacyjny nie został określony co do jego wysokości w orzeczeniu sądu, ugodzie lub umowie. Sytuacja taka w przypadku M. T. nie zachodziła.

Jest rzeczą oczywistą, że z uwagi na brzmienie przepisu art. 209 § 1 k.k. z chwili wyrokowania, opis czynu przypisanego M. T. nie musiał wskazywać na określenie wysokości zobowiązania alimentacyjnego w sposób, który aktualnie

wymaga Kodeks karny. Nie zmienia to jednak faktu, że zachowanie, za które został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. akt II K [...], polegające na uporczywym uchylaniu się od ciążącego na nim z mocy ustawy obowiązku opieki poprzez niełożenie na utrzymanie małoletnich synów F. G. i D. T., przez co naraził ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, nie było niczym innym, jak uchylaniem się od wykonania ustawowego obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości w sposób wskazany w znowelizowanym przepisie art. 209 § 1 k.k. Trudno przecież nie widzieć tego, że ciążący na skazanym ustawowy obowiązek łożenia na utrzymanie swoich małoletnich dzieci został określony co do wysokości – w stosunku do F. G. wyrokiem Sądu Rejonowego w T. z dnia 18 maja 2010 r., sygn. akt III RC [...] (k. 18), a w stosunku do D. T. ugodą zawartą przed Sądem Rejonowym w T. w dniu 28 maja 2005 r. w sprawie o sygn. akt III RC [...] (k. 20).

Niezależnie od powyższego, stwierdzić jednak trzeba, że choć przedstawione przez Sąd Okręgowy powody umorzenia postępowania wykonawczego okazały się chybione, zaskarżone postanowienie jest trafne. Uszło bowiem uwagi orzekających w sprawie sądów oraz stron postępowania kasacyjnego, że przypisany M. T. czyn nie realizuje wprowadzonego do treści art. 209 § 1 k.k. przez ustawę nowelizacyjną znamienia skutku w postaci powstania zaległości alimentacyjnej stanowiącej równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych.

Sąd Rejonowy w T., skazując M. T. za przypisane mu przestępstwo, nie określił precyzyjnie czasu jego popełnienia – poprzestając na wskazaniu, że oskarżony dopuścił się go „w okresie od miesiąca września 2010 r. do miesiąca listopada 2010 r.”. W sytuacji gdy na podstawie wymienionego wcześniej wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 18 maja 2010 r. oraz ugody sądowej z dnia 28 września 2005 r. oskarżony był zobowiązany do przekazywania alimentów matkom F. G. i D. do 15 – go każdego miesiąca, treść wyroku Sądu Rejonowego w T. z dnia 27 kwietnia 2011 r., II K [...], pozwala wyłącznie na uznanie, że powstała na skutek przypisanego oskarżonemu zachowania zaległość odpowiadała równowartości dwóch świadczeń okresowych, a zatem nie osiągnęła określonego w art. 209 § 1 k.k. progu równowartości co najmniej 3 świadczeń okresowych.

Przyjęty przez Sąd Rejonowy sposób określenia końcowego momentu zachowania oskarżonego – „do miesiąca listopada 2010 r.” oznacza, że przypisane mu przestępstwo trwało do pierwszego dnia tego miesiąca. Nie ma żadnych podstaw normatywnych ani faktycznych, aby inaczej odczytywać znaczenie użytego w opisie czynu oskarżonego określenia i sprzecznie z gwarancyjnym charakterem norm prawa karnego interpretować go na niekorzyść oskarżonego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2007 r., IV KK 281/07, Lex nr 341867). Jeżeli koniec okresu przypisanego M. T. przestępczego zachowania przypadałby na inny dzień tego miesiąca, to zgodnie z wymogami art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. i praktyką orzecniczą zostałby on w wyroku wskazany. Tym bardziej, że nic nie wskazuje na to, by w realiach niniejszej sprawy zastosowany przez Sąd Rejonowy sposób określenia czasu popełnienia przestępstwa był determinowany brakami dowodowymi uniemożliwiającymi mu pełniejszą realizację ustawowego obowiązku skonkretyzowania w wyroku istotnych okoliczności czynu.

Zauważyć trzeba, że judykaturze Sądu Najwyższego był również prezentowany pogląd, w myśl którego, przy braku wskazania w opisie czynu ciągłego konkretnego dnia miesiąca (albo innego punktu czasowego), podanego w wyroku jako końcowy moment zachowania sprawcy, za czas popełnienia tego przestępstwa, w rozumieniu art. 6 § 1 k.k., uznać należy ostatni dzień tego miesiąca (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2011 r., III KK 89/11, OSNKW 2012, z. 2, poz. 12). Ze wskazanych wcześniej powodów, Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie nie podziela tego poglądu. Został on zresztą krytycznie przyjęty w piśmiennictwie [por. M. Gałązka, Glosa do postanowienia SN z dnia 27 września 2011 r., III KK 89/11, Prok. i Pr. 2013, nr 1, str. 174 - 184; J. Lachowski, (w:) V. Konarska - Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, art. 6, nb. 7, Lex].

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.